

LISTOPAD U ZNAKU IZLOŽBI DIZAJNA

Posjet izložbama 0708 u Zagrebu i Bienale industrijskega oblikovanja 21 u Ljubljani

Ovogodišnji listopad protekao je u znaku dizajna i u hrvatskoj i u slovenskoj metropoli. U Zagrebu se od 6. do 23. listopada 2008. u paviljonu 19 Zagrebačkog velesajma održavala peta po redu izložba hrvatskih dizajnerskih radova jednostavnog imena 0708, dok se u Ljubljani, u Muzeju arhitekture Dvorac Fužine, u gotovo isto vrijeme, od 2. listopada do 2. studenog 2008. na *Bienalu industrijskega oblikovanja 21* moglo vidjeti više od 120 odabranih radova industrijskih dizajnera iz 18 država svijeta.

Te dizajnerske događaje obišli su nastavnici i studenti Drvnotehnološkog odsjeka Šumarskog fakulteta (sl. 1), pri čemu su imali priliku uočiti razlike, ali i sličnosti u razmišljanju profesionalaca i studenata dizajna u kategorijama industrijskog dizajna, vizualnih komunikacija i mode. Na obje izložbe prikazani su proizvodi i ideje te koncepti u gotovo svim navedenim kategorijama.

Slika 1. Studenti i nastavnici u posjetu izložbi *BIO 21* u Ljubljani

Iako je riječ o izložbama jednake tematik – *dizajn* – u osnovi je riječ o potpuno različitom prikazu industrijskog dizajna, počevši od selekcije radova, kvalitete (i kvantitete) radova, načina prezentacije te brojnih drugih parametara. Razloge tome treba tražiti u idejnom postavu izložbi, načinu selektiranja, ali i u društveno-gospodarskom okruženju u kojemu radovi nastaju.

21. bienale industrijskog dizajna u Ljubljani

Bienale industrijskega oblikovanja, odnosno bienalna izložba industrijskog dizajna, skraćeno *BIO*, ove je godine slavio svoj dvadeset i prvi rođendan. S obzirom na svoje prethodne izlagačke koncepte, ove je godine uveo nekoliko novosti, počevši od osuvremenjivanja metode sudjelovanja na natječaju (putem weba), selekcije radova te samog načina žiriranja.

Ako se vratimo u povijest postojanja te izložbe, *BIO* je jedan od najstarijih međunarodnih događaja na području industrijskog dizajna, s tradicijom duljom od četrdeset godina. Počevši davne 1963. godine više kao nužnost i potreba dizajnera profesionalaca za izlaganjem vlastitih ostvarenja, *BIO* je u ove 42 godine kvalitetom izloženih radova potvrdio svoju veličinu i međunarodni značaj. Tome pridonosi i strukovna potpora međunarodnih dizajnerskih organizacija ICSID (International Council of Societies of Industrial Design), ICOGRADA (International Council of Graphic Design

Associations) i BEDA (Bureau of European Design Associations).

Svake dvije godine na *Bijenalu* komuniciraju profesionalni dizajneri, naručitelji, proizvođači i studenti dizajna iz Europe i cijelog svijeta te prikazuju posljednja dostignuća i ideje s područja industrijskog dizajna, vizualnih komunikacija i grafičkog dizajna. U dizajnerskim radovima nastoje se istaknuti obilježja dobrog dizajna, kvaliteta, originalnost i inovativnost, te istodobno promovirati suvremeni trendove u internacionalno i interdisciplinarno orijentiranim rješenjima. No bez obzira na internacionalnu prirodu rješenja, kao i opću prepoznatljivost svjetskih previranja i globalnih problema o kojima dizajneri promišljaju, vidljive kulturološke i sociološke razlike ujedno čine izložbu uvijek i iznova iznenađujućom i individualnom.

Nastao kao potreba dizajnera da svijetu obznanе svoje ideje, *BIO* se u više od pola stoljeća tradicije pretvorio u predstavljanje najnovijih trendova u suvremenom dizajnu, s posebnim naglaskom na inovativnim proizvodima koji su usmjereni na svakodnevne ljudske potrebe, na održivi razvoj, društvenu odgovornost i korisnike s posebnim potrebama.

Novost za sudionike ove je godine, među ostalim, bio način slanja radova. Naime, svih godina do sada radove za izložbu odabirale su nacionalne komisije, najčešće sastavljene od odabranih članova društva dizajnera (pri čemu je najveće negodovanje sudionika izazivalo nerijetko subjektivno procjenjivanje radova). Ove je godine prvi put uvedena međunarodna selekcija (komisija u sastavu Iva Babaja, Hrvatska; Vivian Cheng Wai Kwan, Hong Kong; Paulo Maldonado, Portugal; Victor Margolin, SAD i Johan Valcke, Belgija), koja je procjenjivala sve zaprimljene radove. Od ukupno 421 pristiglog rada iz čak 29 država svijeta odabrano je i izloženo, prema kriterijima najprikladnijih radova, 126 radova iz 18 zemalja u kategorijama proizvodi / *products* (47 radova), vizualne komunikacije / *visual communications* (14 radova) i dizajn koncept / *design concepts* (65 radova). Nagrade *BIO* Zlatna medalja (*BIO Gold Medal*), *BIO* Dobar dizajn (*BIO Quality Concept Award*), *BIO* Časna pohvala (*Honourable Mention*) i nagrada RTV Slovenija za studentski rad dodijeljene su rješenjima izrazite kreativnosti i inovativnosti odnosno radovima koji su odgovarali na aktualna pitanja današnjice kao što su održivi razvoj i društvena odgovornost.

Izložci su bili raspoređeni na dva kata Dvorca Fužine, a nekolicina njih dobila je pravo značenje tek iščitavanjem naziva rada ili obrazloženjem rješenja koje se nalazilo uz rad. Ono što je posjetitelja moglo privući svakom radu (a autorice ovog teksta redovito i jest) jesu neobično oblikovno rješenje, drugačija uporaba materijala nego što smo navikli ili na prvi pogled nedefinirana funkcija proizvoda. Ove godine pozornost nisu privlačili „veliki predmeti“ već, dapače, brojni mali proizvodi od kojih nam se sastoji svakodnevni život – počevši od višenamjenske posude za voće ili osobne „sitnice“ od neočekivanog materijala, uporabno i kulturološki neobičnoga, ali ergonomski izuzetnog

Slika 2. *Love Mattress*. Dovrtljivo konceptualno rješenje madraca. Dizajn: Mehdi Mojtabavi, Teheran, Iran, 2007.

pribora za jelo, rasvjetnog tijela, mlinca za papar, kuhinjske slavine, telefona za starije osobe, tehničke olovke, seta za manikiranje, igraćaka za djecu, okova za staklena vrata, modularnoga produžnog kabela, namještaja za sjedenje (stolice i naslonjači), preko lopate za snijeg, vezova za pancericе ili skije, kao i izuzetno domišljatih konceptualnih rješenja, primjerice porculanskih električnih prekidača i utičnica, vješalica, rasvjetnih tijela, kuhinjskog namještaja, madraca (sl. 2), sjednih dodataka za stolice ili samih stolica, višenamjenskog namještaja za odlaganje i pohranu, štapa za trekking, vatrogasne sjekire za spašavanje, invalidskih kolica, pumpice za inzulin, taktilne mape grada za slijepe osobe, urbane opreme, ukrasnih lonaca za cvijeće, sve do motocikla, riječnih plovila ili uređaja za uništavanje opasnih eksploziva i dr.

Dizajn danas, barem onakav kakav se mogao prepoznati na ovogodišnjem *BIO 21* ne pati od grandioznosti i veličine, već postaje mala, ali nezaobilazna komponenta za stvaranje bolje kvalitete življenja u svim segmentima ljudske svakodnevnice. Možda je zato prvi dojam većine posjetitelja bila zbunjenost i neznatno razočarenje postavom jer je izostala očekivana vanjska forma (nost) izloženih predmeta. Dizajneri nisu toliko opterećeni isključivo izgledom proizvoda, već njegovim dubljim kulturološkim, sociološkim i nadasve inkluzivnim značenjem. Jednostavnije rečeno, dizajnira se s namjenom, svrhom i ciljem da oblikovani predmet olakša gotovo sve svakodnevne, što znači i one najmanje, segmente ljudskog postojanja i djelovanja te poboljša kvalitetu života. Dizajn proizvoda nedjeljiv je od dinamičnog razvoja suvremene kulture korisnika.

Iz nagrađenih radova jasno se iščitava da današnji dizajneri sve više pozornosti pridaju obraćaju utjecaju samog proizvoda na društvo. Primjer toga je zlatnom medaljom nagrađen ambiciozni projekt ljubljanske uspinjače, dizajniran za prijevoz posjetitelja na Ljubljanski grad i staru tvrđavu (sl. 3), koja, prema žiriju, „na izuzetan način spaja elemente estetike, funkcionalnosti i orijentacije prema korisniku“. Rješenje na funkcionalan i nenametljiv način prožima staro i novo, a priroda jednostavno komunicira sa suvremenim tehnološkim dostignućima modernog doba.

Slika 3. Uspinjača na Ljubljanski grad. Dizajn: Miha Kerin, Majda Kregar, Ambijent, d.o.o., Ljubljana, Slovenija; suradnici: Smiljan Buzeti, Brane Kregar, Irena Predalič, Martin Ravnikar; proizvođač Garaventa AG i partneri, Goldau, Švicarska; naručitelj: Grad Ljubljana, Ljubljana, Slovenija, 2006. (Zlatna medalja BIO).

Sličan je primjer i Zlatnom medaljom *BIO* okrunjena knjiga uzoraka *Brošura 40ish sheets of paper* hrvatskoga grafičkog Studija Cuculić, namijenjena prezentaciji tvrtke proizvođača papira (sl. 4). Brošura idejno spaja dva naizgled nepomirljiva svijeta - svijet poezije (i poetične slike) i komercijalne uzorke papira. Jedinstveno iskustvo stvoreno različitim tehnikama tiska upotunjeno je tiskanim stihovima (svaki je drukčije tipografije) i prikladnim ilustracijama, pri čemu svaka nova stranica komercijalno drukčiji papir. Brošura je uistinu rijedak spoj estetskoga, emotivnoga i komercijalnoga.

Pojam dizajna često se povezuje s novim konceptima proizvoda izrađenih od novih, sintetičkih materijala (sl. 5), no jedan od također nagrađenih radova pokazuje kako „tradicionalni“ materijali nisu izostavljeni te se jednako često upotrebljavaju u suvremenom životu. Nagrada za koncept dodijeljena je slovenskom dizajneru Igoru Ravbaru za štapove za trekking od furnirskog otpreska, izrađene prema ergonomskim zahtjevima, koji nimalo ne zaostaju za štapovima izrađenima od suvremenih kompozita, što potvrđuje da je moderne oblike itekako moguće postići i uporabom drva i drvnih materijala (sl. 6).

Izložba hrvatskog dizajna 0708

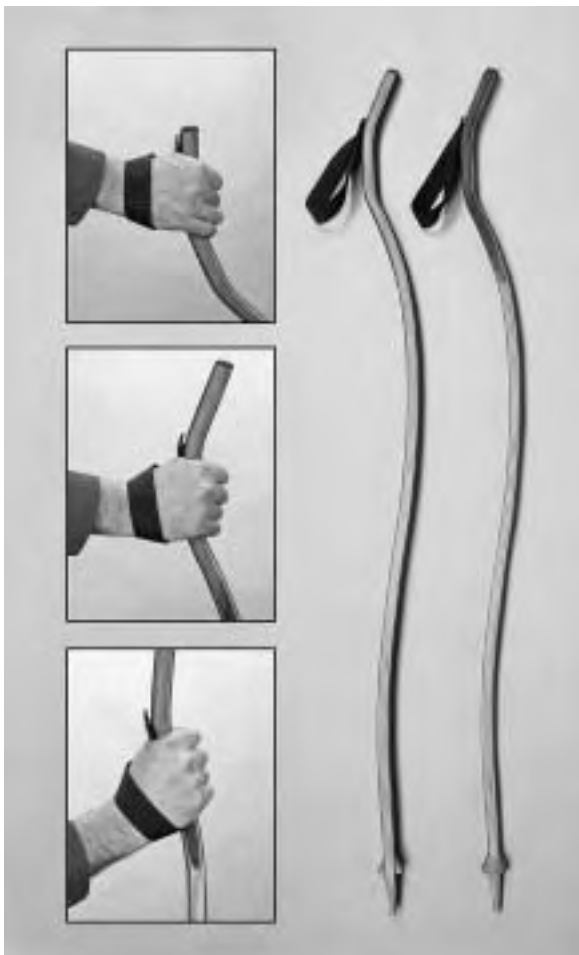
Svi koji prate domaću dizajnersku scenu u Hrvatskoj, nakon posjeta izložbi hrvatskog dizajna 0708 mogli su ostati ugodno iznenađeni kvalitativnim i konotativnim dosezima radova profesionalnih dizajnera i studenata. Peta po redu, 0708 se od prethodnih izložaba dizajna uistinu isticala sveobuhvatnim pristupom svakoj kategoriji, počevši od dizajna vizualnih komunikacija,

Slika 4. Brošura 40ish listova papira. Dizajn: Studio Cuculić, Zagreb, Hrvatska; tisak: Kratis, d.o.o., Zagreb; naručitelj: Igepa Plana Papiri d.o.o., Zagreb, Hrvatska, 2007. (Zlatna medalja BIO).

Slika 5. *Qube White*, alternativni asortiman samostojećih kućanskih aparata. Dizajnerica: Tina Jerbarek, Gorenje design studio, d.o.o., Ljubljana; naručitelj: Gorenje, d.d., Velenje, Slovenija, 2007. (Dobar dizajn *BIO*)

Slika 6. *3P štapovi za trekking*. Dizajner Igor Ravbar, Ljubljana, Slovenija, 2007/2008. (Dobar dizajn *BIO*)

preko industrijskog/produkt dizajna, sve do novouvedenih kategorija koncepta, te odjevnoga i modnog dizajna. U organizaciji Hrvatskoga dizajnerskog društva, na izložbi su predstavljena najbolja ostvarenja u navedenim kategorijama nastala kao profesionalni i kao studentski radovi u posljednje dvije godine. To su radovi koji su već u proizvodnji ili su važni kao konceptualna odnosno studentska rješenja koja bi jednog dana mogla naći svoje mjesto u svakodnevnoj uporabi.

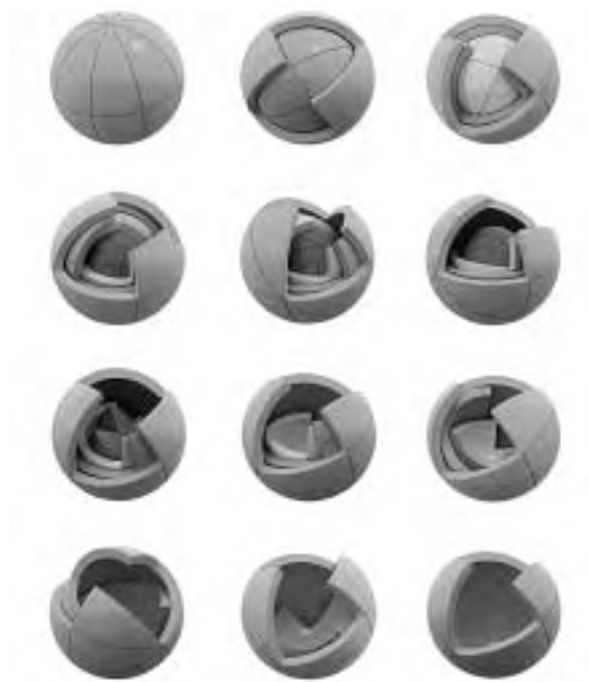
Prema riječima selektora, ove je godine zaprimljeno gotovo najviše radova do sada - više od 800 njih u svim kategorijama. Znači li to da dizajn u Hrvatskoj prima veće značenje u svijesti proizvođača i naručitelja ili su to i dalje samoinicijativne „igre“ dizajnera?!

Već sam odabir mjesta održavanja izložbe i izgled paviljona 19 na Zagrebačkom velesajmu (do sada su se izložbe dizajna održavale u galerijama, gdje su već zbog te činjenice dobivale elitistički i isključivo „kulturološki“, a ne praktični karakter dostupan pogledu javnosti), kao i veća kvaliteta i brojnost radova u pojedinim segmentima, dao naslutiti da nije samo riječ o idejnim rješenjima, već da dizajn u Hrvatskoj već ima odjeka u svijesti naručitelja i proizvođača i iz kulturnoga, ali i gospodarskog okruženja.

Selektori izložbe bili su hrvatski dizajneri, edukatori i teoretičari Lana Cavar, Željko Serdarević, Ante Tonči Vladislavić i Koraljka Vlajo. Izložba je predstavila ukupno 266 rada u sve četiri kategorije.

S obzirom na veliku količinu prikazanih radova, važno je spomenuti da je ove godine uvedeno nekoliko novosti u načinu odabira i prezentiranju radova. Naime, dosadašnje su kategorije (grafički i industrijski dizajn, dizajn elektroničkih medija) izmijenjene; nova kategorija dizajna vizualnih komunikacija od ove godine objedinjuje donedavne kategorije grafičkog dizajna i dizajna elektroničkih medija. Izložba industrijskog dizajna po prirodi je ostala ista, no odabrani su radovi s idejom i porukom da se društvu ciljano prikaže koji sve segment proizvodnje postoji u Hrvatskoj. Nova kategorija *koncept* dizajna uvedena je kako bi se mogla zasebno prezentirati sve veća zastupljenost prisutnost samoiniciranih dizajnerskih radova samoopažajnog ili društveno-kritičkog sadržaja, u čemu su aktivno sudjelovali profesionalci, studenti i edukatori. U obuhvat izložbe prvi su put ušli modni i odjevni dizajn te kategorija studentskih radova. Jednakovrijednom prezentacijom studentskih ostvarenja autori su željeli svratiti pozornost i na ulogu dizajnerske edukacije i njezino značenje u našem društvu. Uočljivo je da je segment novih naraštaja studenata postao posve ravnopravan s profesionalnim, ponajviše po sklonostima mlađeg naraštaja dizajnera prema korištenju novih medija i tehnologija u vizualnim komunikacijama te vrlo razvijenom senzibilitetu mladih za potrebe korisnika (industrijskih) proizvoda svakodnevnog uporabe u svim segmentima društva. Dobar primjer toga su didaktička igračka *Oblo*, namijenjena razvoju fine motorike u djece predškolske dobi, rad studenta Marka Pavlovića sa Studija dizajna iz Zagreba (sl. 7), te alat za ljuštenje i rezanje namirnica *Oštar predmet*, rad studentice Maje Mesić (sl. 8). Oba rada imala je priliku vidjeti i publika i u Zagrebu i u Ljubljani, što potvrđuje domišljatost koncepta i inovativnost obaju proizvoda. Nedavno je na svjetskom natjecanju dizajnera IDEA08 u SAD *Oblo* nagrađen zlatnom medaljom. Eto, kad je nešto originalno, poticajno i kad je jednostavno *dobar dizajn*, prepoznaje se i u svijetu.

Svjetski je poznato da su hrvatski grafički dizajneri kreativni i društveno svjesni. Stoga i nije iznenadi-

Slika 7. Oblo. Dizajn: Marko Pavlović; mentor: Mladen Orešić; asistentica: Ivana Fabrio; Studij dizajna, Zagreb, 2006/2007. (nagrada Hrvatskoga dizajnerskog društva za najbolji proizvod).

la velika brojnost radova u kategoriji *dizajn vizualnih komunikacija* (153 profesionalna i 43 studentska rada). No pravo iznenađenje i nadasve ohrabrujuća kategorija bila je ove godine kategorija *industrijski / produkt dizajn*, u kojem je prikazano čak 29 profesionalnih radova i 28 studentskih radova (naime, prisjetimo se izložbe 040506 u Rovinju, kada su u toj kategoriji bila izložena samo dva profesionalna rada!). Među profesionalnim radovima bilo je najviše primjera namještaja, brodica i ambalaže, i to namještaja većinom izrađenoga od drva i drvnih materijala (sl. 9), drvene ambalaže (evo kako zanimljivo iskoristiti drvene ostatke) (sl. 10) i četiri realizirana projekta male brodogradnje (koja i te kako rabi drvo!) (sl. 11). Kategorija *koncept*, s 10 profesionalnih radova i 14 studentskih radova, obuhvatila je neizvedene i konceptualne radove te rješenja koja nisu bila u strogoj kategorizaciji. Kategorijom *modnoga i odjevnog dizajna*, sa šest izloženih djela, predstavljen je značajan segment i toga dizajnerskog stvaralaštva u Hrvatskoj, koji do sada nije bio prezentiran.

Novosti izložbe su, osim prethodno spomenutoga, bili i međunarodno žiriranje radova te broj uvedenih

Slika 9. Stol Groove, asimetrične konstrukcije, izrađen od punoga hrastova drva s ekološkim premazom te visokokvalitetnim okovom, podsjeća na dio biblioteke iz 19. st. Dizajn: Romina Radović; naručitelj: DIN Novoselec, 2007.

Slika 8. Oštar predmet. Dizajn: Maja Mesić; mentor: Mladen Orešić; Studij dizajna, Zagreb, 2006/2007. (počasno priznanje za produkt / industrijski dizajn)

nagrada. Za razliku od svih prethodnih godina, umjesto isključivo domaćih teoretičara i edukatora, ocjenjivanje radova i dodjelu nagrada obavio je ocjenjivački sud sastavljen od međunarodno priznatih dizajnera: Karel Boonzaaijer (NL), Lana Cavar (HR), Dan Michaelson (SAD), Sean Murphy (VB), Nataša Persuh (SLO), Benjamin Reichen (GB), Željko Serdarević (HR) i Koraljka Vlajo (HR). Uz novouvedenu *Veliku nagradu Hrvatskog dizajnerskog društva za najbolji rad*, dodijeljene su *nagrade HDD-a* i *počasna priznanja* u svim navedenim kategorijama, kako bi se moglo odgovoriti na velik raspon tipologija radova unutar široko definiranih kategorija. Dobitnik *Nagrade HDD-a za životno djelo* ove je godine Mihajlo Arsovski, čija je izložba radova nedavno održana u Galeriji Studentskog centra u Zagrebu.

Diskusija umjesto zaključka

Pregledom radova na obje izložbe može se zaključiti kako dizajn danas više nije samo forma i funkcija.

Slika 10. *Ambalaža +*, praktična drvena konstrukcija ambalaže. Dizajn: Antonio Šunjerga; naručitelj: Obiteljsko gospodarstvo Šunjerga, 2008.

Slika 11. *Adriana 44*, motorna jahta srednje klase. Dizajn: Brodarski institut – Nikola Orešković, Joško Alujević, Ivana Peko; suautori: Marin Vindač, Davor Pranjić, Mislav Bezovnik; suradnik: Pero Miloš; naručitelj: SAS Vektor, Zadar, 2008.

ja, već sadržava i dozu jednostavne estetike, suptilnosti i individualnosti ali i velike humanosti i okrenutosti korisniku. Problemi s kojima se susreću industrijski dizajneri u Hrvatskoj, nažalost, i dalje postoje, osobito u komunikaciji s proizvođačima na svim područjima. To je bolno pitanje koje još uvijek nije riješeno, a primjer su i česte kritike upućene prijašnjim izložbama Hrvatskoga dizajnerskog društva, koje su se odnosile na nerealnu sliku stvarnog stanja, nerijetko stvorenu subjektivnim odabirom selektora, koji su razlog za deklarativno *dobar dizajn* nalazili u radovima koji gotovo nikada nisu doživjeli stvarnu proizvodnju, vidljivost i uporabnost u širem društvenom kontekstu.

Na ovogodišnjoj 0708 prikazano je čak dvadeset i devet realiziranih projekata industrijskog dizajna. To je za svaku pohvalu, no više od pola izuzetno zanimljivo osmišljenih radova profesionalaca i studenata nastalo je

Slika 12. *Basic*. Dizajn: Grupa - studio za industrijsko i grafičko oblikovanje - Filip Despot, Tihana Gotovuša, Ivana Radovanović; naručitelj: Artisan, Tešanj, BiH, 2007. (počasno priznanje za produkt / industrijski dizajn u profesionalnoj kategoriji)

za strane naručitelje (slika 12 i 13) ili je rezultat samoinicijativnih akcija bez poticaja naručitelja. Asortiman drvenog namještaja *Basic* primjer je kako se namještaj od drva može oblikovati vizualno jednostavno, domišljato, elegantno i profinjeno, uz naglašena ergonomska rješenja te ručnu doradu koja daje poseban dojam unikatnog. Kolekcija je namijenjena proizvodnji u malim serijama i po narudžbi. Rustikalnoj toplini oraha, hrasta, javora ili trešnje suprotstavljene su minimalističke linije dizajna s detaljima urezanim u korpus elementa. To je primjer kako je nebrojeno puta naša kreativnost prepoznata u drugim državama.

Iznenadujuća količina samoiniciranih projekata pokazuje, nažalost, postojanje dvaju mogućih problema u hrvatskoj dizajnerskoj praksi: 1. ideja je mnogo, 2. dobrih je realizacija malo, odnosno, (1) dizajneri uviđaju navike i potrebe suvremenog društva, bolje rečeno svakodnevnne probleme „malog čovjeka“, njegove strahove i nerijetku potrebu za emotivnim evokacijama u proizvodima, no (2) i dalje izostaje prava „spona“ koja će ojačati sluh proizvođača i ostvariti vizije dizajnera, čime bi se ostvarila obostrana korist (jednostavnim jezikom - profit) i postigla konkurentnost u širem smislu.

Nažalost, većina proizvođačkih tvrtki u Hrvatskoj i dalje se više bavi svakodnevnim problemima i proizvodnjom poluproizvoda ili proizvoda za inozemne naručitelje nego sustavnim promišljanjem vlastitoga dizajnerski osmišljenog proizvoda ili uvođenjem procesa dizajna u vlastitu tvrtku.

Slika 13. *Satyr*, sustav fotelja s čeličnim, lakiranim ili kromiranim nogama, sa sjedalima i naslonima od ojaštucene furnirske ploče. Dizajn: For Use/Numen - Sven Jonke, Christoph Katzler, Nikola Radeljković; naručitelj: ClassiCon, München, 2006.

Ipak, da suradnja između proizvođača i dizajnera može donijeti obostrani uspjeh i biti na obostranu korist potvrđuje nekoliko zanimljivih projekata prikazanih na izložbi, i to u rasponu od dizajna traktora, preko namještaja sve do jahti i jedrilica.

Poznato je kako hrvatska brodogradnja proživljava najteže dane u svojoj povijesti. No mala privatna brodogradilišta iskazuju spremnost za nove pothvate, i to u suradnji s dizajnerima. Čak četiri primjera dizajniranih jahti i jedrilica osmislili su domaći timovi stručnjaka i dizajnera.

Da traktor može izgledati simpatično i humanije, a ne nezgrapno i glomazno kako smo navikli, dokazuje rad *Tuber 40* dizajnera Tomislava Jelića i Tomislava Kraljevića (sl. 14). U tom primjeru nije zanimljivo samo spomenuti kako je tvrtka Labinprojekt iz Istre prije nekoliko godina „imala hrabrosti“ angažirati te dizajnere u osmišljavanju vlastitih proizvoda – poljoprivredne mehanizacije, već je prava zanimljivost da je nedavno, na dodjeli nagrada za najbolji menadžment dizajna u Cardiffu (UK), tvrtka nagrađena počasnim priznanjem za menadžment dizajna u kategoriji velikih tvrtki Europe. Nagradu je dobila upravo za projekt *Tuber 40* koji je i na *0708* dobio počasno priznanje za produkt / industrijski dizajn u profesionalnoj kategoriji.

Slika 14. *Tuber 40*. Dizajn: Tomislav Jelić, Tomislav Kraljević; naručitelj: Labinprogres, Labin, 2008. (počasno priznanje za produkt / industrijski dizajn u profesionalnoj kategoriji)

Za razliku od mnogih razvijenih zemalja u kojima se gospodarski rast umnogome temelji na razvoju dizajna, u nas je on tek u začetku. Nekoliko spomenutih primjera industrijskog dizajna na izložbi *0708* ove godine ipak daje nadu i budi optimizam, no sagledavajući stanje u hrvatskoj industriji, i što je još važnije, stanje svijesti brojnih subjekata, optimizam još uvijek nije toliko zarazan da na idućoj izložbi dizajna kategorija industrijskog dizajna zaživi u znatno većem broju izložaka, osobito u segmentu proizvodnje *hrvatskog namještaja* koji dizajniraju hrvatski kreativci i koji je izrađen od hrvatskog drva, za hrvatske proizvođače. Ako tome pridodamo sve dosadašnje akcije Ministarstva regionalnog razvoja šumarstva i vodnoga gospodarstva (nekadašnjeg Ministarstva za poljoprivredu, šumarstvo i vodno gospodarstvo) i Uprave za drvnu industriju, Ministarstva malog i srednjeg poduzetništva, Hrvatskoga dizajnerskog društva i nekadašnjeg Hrvatskog dizajn centra, Šumarskog fakulteta, Hrvatske gospodarske komore, Zagrebačkog velesajma i brojnih drugih subjekata koji nastoje involvirati dizajn u sve pore hrvatskog društva i proizvodnog sektora, tada rezultati na ovoj izložbi u području industrijskog dizajna nisu velebni niti ohrabruju.

No treba imati viziju, strpljenje i otvorenost za komunikaciju kako bi se projekt *razvoja proizvoda od drva* ostvario u smislu postizanja konačnog cilja - stvaranja prepoznatljivog branda domaćeg proizvoda od drva. Nadamo se da će najavljena Strategija dizajna drvnog sektora biti znatan doprinos spomenutome.

Danijela Domljan, dipl. dizajnerica
Marija Kajapi, studentica